

Scapania kaurinii

Skedskapania

Klass: *Marchantiopsida*, **Ordning:** *Jungermanniales*, **Familj:** *Scapaniaceae*, **Släkte:** *Scapania* (skapanior), **Art:** *Scapania kaurinii* - skedskapania Ryan **Synonymer:**

Kännetecken

Skedskapania är medelstor (upp till 4 cm lång och 3,5 mm bred). Den bildar gulgröna till gulbruna, svagt glänsande låga mattor och skotten blir i ljusexponerade lägen gulbruna upptill och brunaktiga nedtill. Stammen är mörkt brun till svart. Bladen är ganska tätsittande, nästan likstora, till 1/3 tudelade och med köl. Övre fliken är 2/3-1/2 så stor som den undre. Då den övre fliken är konvex och den undre fliken är starkt konkav får mossan en trind form. Arten är paroik (sällan autoik). Hanorganen sitter omedelbart under svepet dolda av 2-3 bladpar (sällan toppställda på ett sidoskott). Groddkorn är äggformiga till brett elliptiska, (1-) 2-celliga, som utfärgade gulbruna. Skedskapania kännetecknas av 1) är paroik (undantagsvis autoik), 2) har nästan jämnt tvåflikad blad, 3) har gulbruna groddkorn, och 4) trinda skott där stora (undre) fliken är konkav och mindre fliken (övre) är konvex så att skotten får en nästan trind form. Kan habituellt likna sydlig skapania *S. compacta* som dock helt saknas i fjällen och har blad som saknar köl. Kan i fjällen påminna om nordlig skapania *S. hyperborea*, som när den växer i täta mattor, får ett upprätt växtsätt och då utvecklar en trind form som påminner om den hos skedskapania. Nordlig skapania är dock dioik, växer vanligtvis i myrmark och har rosa till vinröda groddkorn.

Utbredning och status

Skedskapania är en ovanlig högfjällsart som är funnen endast på de högsta fjälltopparna i högaltin zon från 1350 till 2000 meter över havet. Arten är känd från ca 15 lokaler i Sverige från Padjelanta i söder till Pältsa i norr. I de Nordiska grannländerna förekommer den mycket sällsynt i Finland och Norge samt på Svalbard. I övriga Europa är arten känd från norra Ryssland (Novaja Zemlja). Tveksamma uppgifter finns även från Kaukasus. I Asien är den rapporterad från Chukotkahalvön i nordöstra Sibirien. I Nordamerika är den känd från Alaska och Grönland. Totalutbredningen är arktisk, troligen cirkumpolär eller nordligt amphiatlantisk.

Ekologi

Arten växer i vindskyddade lägen mellan stenblock och i svackor intill berghällar, ofta något översilat eller intill smältvattnet från snölegor eller glaciärer. Underlagen består av grus, sand, silikatsten eller andra sura underlag. Alla svenska lokalerna är belägna på hög höjd (högalpint) och vanliga följeväxter är t.ex. maskrostmossa *Marsupella condensata*, spetsbergsskapania *Scapania spitsbergensis*, brun frostmossa *Gymnomitrium concinatum*, mörk flikmossa *Lophozia sudetica* och rostlumnermossa *Tetralophozia setiformis*.

Hot

Arten har få kända lokaler i Sverige vilka samtliga tycks vara relativt individfattiga. Lokalerna kan påverkas negativt av igenväxning av gräs och buskar förorsakat av minskat renbete och ett mildare klimat.

Åtgärder

De kända lokalerna bör återbesökas, dokumenteras och övervakas. Det är angeläget att dessa populationer följs upp och får ett ändamålsenligt skydd och eventuell skötsel.

Litteratur

Arnell, H.W. & Jensen, C. 1907. Die Moose des Sarekgebietes I. - Naturwiss. Unters. des Sarekgebirges in Swedish-Lapland 3: 71--132. Stockholm.

Damsholt, K. 2002. Illustrated flora of Nordic liverworts and hornworts. -- Nordic Bryological Society, Copenhagen and Lund

Laine, T. 1972. *Scapania kaurinii* Ryan in Finland and Scandinavia. -- Ann. Bot. Fennici 9: 60--64.

Weimarck, H. 1937. Bryologiska undersökningar i nordligaste Sverige. Svensk Bot. Tidskr. 31:354-387.

Författare

Tomas Hallingbäck 2010